

ΠΑΡΑΔΟΣΙΑΚΗ ΚΑΙ ΝΕΩΤΕΡΙΚΗ ΠΟΙΗΣΗ

Η νεοελληνική ποίηση με κριτήριο ορισμένα χαρακτηριστικά, διακρίνεται σε δύο μεγάλες κατηγορίες: την **παραδοσιακή** και τη **νεωτερική ποίηση**.

Χαρακτηριστικά παραδοσιακής ποίησης

1. Έμμετρος στίχος.
2. Ρυθμός και ύπαρξη ομοιοκαταληξίας.
3. Κατανομή του ποιήματος σε στροφές με σταθερό αριθμό στίχων.
4. Ο στίχος έχει ένα ορισμένο ποιητικό ανάπτυγμα που καθορίζεται από τον αριθμό των συλλαβών του.
5. Τήρηση ποιητικών, γραμματικών και συντακτικών κανόνων.
6. Κανονική χρήση σημείων στίξης.
7. Ποιητικό λεξιλόγιο, χρήση ποιητικών εικόνων, μουσικός τόνος.
8. Διατήρηση του νοήματος των λέξεων.
9. Λογική ανάπτυξη και παρουσίαση του θέματος.
10. Εύκολος εντοπισμός του θέματος του ποιήματος.
11. Νοηματική αλληλουχία.
12. Ο τίτλος του ποιήματος φανερώνει το περιεχόμενο.
13. Λυρισμός: έκφραση συναισθημάτων.

Χαρακτηριστικό παράδειγμα παραδοσιακής ποίησης

Δήθη, Λορέντζος Μαβίλης

Καλότυχοι οί νεκροί ποῦ λησμονᾶνε
τὴν πίκρια τῆς ζωῆς. ὄντας βυθίσει
ὁ ἥλιος καὶ τὸ σούρουπο ἀκλουθήσει,
μὴν τοὺς κλαῖς, ὁ καημός σου ὅσος καὶ νᾶναι.

Τέτοιαν ὥρα οἱ ψυχὲς διψοῦν καὶ πᾶνε
στῆς λησμονιᾶς τὴν κρουσταλλένια βρύση·
μὰ βοῦρκος τὸ νεράκι θὰ μαυρίσει,
ἂ στάξει γι' αὐτὲς δάκρυ ὅθε ἀγαπᾶνε.

Κι ἂν πιοῦν θολὸ νερὸ ξαναθυμοῦνται.
Διαβαίνοντας λιβάδια ἀπὸ ἀσφοδύλι,
πόνους παλιούς, πὺ μέσα τους κοιμοῦνται.

Ἄ δὲ μπορεῖς παρὰ νὰ κλαῖς τὸ δεῖλι,
τοὺς ζωντανοὺς τὰ μάτια σου ἄς θρηνήσουν:
Θέλουν μὰ δὲ βολεῖ νὰ λησμονήσουν.

Το παραπάνω ποίημα συγκεντρώνει ὅλα τα χαρακτηριστικά της παραδοσιακῆς ποίησης: τὸ ποίημα **ξεκινᾷ ἀπὸ μια ιδέα** : οἱ νεκροὶ εἶναι καλὸτυχοι γιὰτί λησμονοῦν, με τὸ θάνατο τους, τις πίκρες καὶ τα βάσανα τῆς ζωῆς. **Τὸ λεξιλόγιο** εἶναι ἀπλὸ καὶ καθαρὸ. Τὸ θέμα, πὺ αναπτύσσεται λογικά, ἐντοπίζεται εὐκόλα. Ὑπάρχει **νοηματικὴ ἀλληλουχία καὶ ὁ τίτλος ἀποκαλύπτει τὸ περιεχόμενο τοῦ ποιήματος**. Ὁ μουσικὸς τόνος τοῦ ποιήματος ἐξασφαλίζεται ἀπὸ τὸν **ιαμβικὸ δεκαπεντασύλλαβο** καὶ τὴν ὑπαρξὴ **ομοιοκαταληξίας**. Τέλος εἶναι διάχυτος ὁ **λυρισμός** καὶ ἐκφράζονται τὰ συναισθήματα τῆς μελαγχολίας καὶ τῆς ἀπαισιοδοξίας.

Νεωτερικὴ ποίηση

Οἱ ἀπαρχές τῆς νεωτερικῆς ποίησης τοποθετοῦνται χρονικά γύρω στα 1930. Πολλοὶ θεωροῦν ὡς ἀφετηρία τῆς νεωτερικῆς ποίησης τὸ 1931, ὅταν ὁ Γ. Σεφέρης δημοσιεύει τὴν ποιητικὴ συλλογὴ τοῦ "Στροφή". Ἡ συλλογὴ αὐτὴ θεωρεῖται ὅτι σηματοθεῖ τὸ πέρασμα ἀπὸ τὴν παραδοσιακὴν στὴ νεωτερικὴ ποίηση. Στὴν πραγματικότητα, ὅμως, τὸ πέρασμα ἀπὸ τὴν μιὰ ποίηση στὴν ἄλλη προετοιμάστηκε σταδιακά. Οἱ ποιητές πὺ πρῶτοι ὑπονόμευσαν τοὺς κανόνες τῆς παραδοσιακῆς ποίησης εἶναι ὁ Κ.Καβάφης καὶ ὁ Κ.Καρυωτάκης.

Λεξικὸ Λογοτεχνικῶν Ὁρῶν, Ο.Ε.Δ.Β

Χαρακτηριστικὰ νεωτερικῆς ποίησης Σύμφωνα με τὸ Νάσο Βαγενά (Γιὰ ἓναν ὀρισμὸ τοῦ μοντέρνου στὴν ποίηση, 1984) τὰ βασικότερα χαρακτηριστικὰ τῆς μοντέρνας ποίησης εἶναι ὁ ἐλεύθερος στίχος, ἡ μεγάλῃ ἀνάπτυξη τῆς δραματικότητας, τὸ καθημερινὸ λεξιλόγιο, ἡ σκοτεινότητα, τὸ ἄλογο στοιχείο.

Γνωρίσματα μορφῆς

1. Ελεύθερος στίχος, χωρὶς ομοιοκαταληξία, ρυθμὸ καὶ μέτρο.
2. Ἀκανόνιστὴ στίξις.

3. Δεν υπάρχει κατανομή και οργάνωση σε στροφές σταθερής μορφής. Το νεωτερικό ποίημα κατανέμεται σε άνισα στροφικά σύνολα ή πολλές φορές αναπτύσσεται σε ένα ενιαίο,συνεχές και συμπαγές σύνολο στίχων.
4. Οι στίχοι δεν έχουν ορισμένο αριθμό συλλαβών.
5. Πολλές φορές το νεωτερικό ποίημα δεν κατανέμεται σε στίχους αλλά γράφεται με ένα τρόπο που θυμίζει πεζό λόγο.

Γνωρίσματα περιεχομένου

1. Χρήση καθημερινής γλώσσας. Ο νεωτερικός ποιητής δεν επιδιώκει τη χρήση εντυπωσιακών, σπάνιων και ποιητικών λέξεων.
2. Εκφραστική τόλμη και πρωτοτυπία εκφράσεων: λέξεις που φαίνονται αταίριαστες, στη νεωτερική ποίηση συσχετίζονται και συνδέονται.
3. Πολυσημία των λέξεων, οι λέξεις αποκτούν καινούριο νόημα.
4. Δεν αποκαλύπτεται εύκολα το θέμα της, η νεωτερική ποίηση είναι δυσνόητη και κλειστή.
5. Τα νοήματα δεν είναι ξεκάθαρα, η νεωτερική ποίηση είναι υπαινικτική.
6. Ο τίτλος δεν είναι δηλωτικός του περιεχομένου.
7. Ύπαρξη άλογων στοιχείων.
8. Απουσία λογικής και νοηματικής αλληλουχίας.
9. Δραματικότητα

Χαρακτηριστικό παράδειγμα νεωτερικής ποίησης

Τα δώρα, Μίλτος Σαχτούρης

Σήμερα φόρεσα ένα
ζεστό κόκκινο αίμα
σήμερα οι άνθρωποι μ' αγαπούν
μια γυναίκα μού χαμογέλασε
ένα κορίτσι μού χάρισε ένα κοχύλι
ένα παιδί μού χάρισε ένα σφυρί

Σήμερα γονατίζω στο πεζοδρόμιο
καρφώνω πάνω στις πλάκες
τα γυμνά άσπρα ποδάρια των περαστικών

είναι όλοι τους δακρυσμένοι
όμως κανείς δεν τρομάζει
όλοι μείναν στις θέσεις που πρόφτασα
είναι όλοι τους δακρυσμένοι
όμως κοιτάζουν τις ουράνιες ρεκλάμες
και μια ζητιάνα που πουλάει τσουρέκια
στον ουρανό

Δυο άνθρωποι ψιθυρίζουν
τι κάνει την καρδιά μας καρφώνει;
ναι την καρδιά μας καρφώνει
ώστε λοιπόν είναι ποιητής

Το παραπάνω ποίημα συγκεντρώνει όλα τα χαρακτηριστικά της νεωτερικής ποίησης: ο **στίχος είναι ελεύθερος, χωρίς μέτρο και ομοιοκαταληξία**. Δεν υπάρχουν **σημεία στίξης** με εξαίρεση ένα ερωτηματικό στο τέλος, **δεν υπάρχουν στροφές** και το ποίημα γράφεται με τέτοιο τρόπο που **θυμίζει περισσότερο πεζό λόγο**. Η **γλώσσα είναι καθημερινή**, απαλλαγμένη από ηχηρά και εντυπωσιακά εκφραστικά μέσα και **οι λέξεις** δε λειτουργούν με την κυριολεκτική αλλά με τη μεταφορική, **συμβολική σημασία τους**. Ο **τίτλος δεν αποκαλύπτει το περιεχόμενο του ποιήματος** και τα **νοήματα του ποιήματος δεν ερμηνεύονται εύκολα με την απλή, συμβατική λογική ούτε γίνονται άμεσα κατανοητά**.